

KINNITATUD

Haridus- ja teadusministri käskkirjaga
„Toetusmeetme „Eestikeelsete kõrgkooliõpikute loomise ja toetamise
põhimõtted 2018–2027“ kinnitamine
ning haridus- ja teadusministri 25. juuli 2018. a käskkirja nr 297
„Dokumendi „Eestikeelsete kõrgkooliõpikute loomise
toetamise põhimõtted 2018–2027“ kehtetuks tunnistamine“

Eestikeelsete kõrgkooliõpikute loomise ja toetamise põhimõtted 2018–2027

1. Üldsätted

- 1.1. Programmdokumendi (edaspidi: *kõrgkooliõpikute programm*) aluseks on Eesti Vabariigi põhiseadus, mille järgi riik peab tagama eesti rahvuse, kultuuri ja keele säilimise läbi aegade. Kõrgkooliõpikute programmi kaudu viiakse ellu valdkondliku strateegia – „Eesti keele arengukava 2021–2035“ – eesmärgid. Siinne kõrgkooliõpikute programm on jätk eelnevatele programmidele: „Eestikeelsete kõrgkooliõpikute koostamine ja väljaandmine 2008–2012“ ning „Eestikeelsed kõrgkooliõpikud 2013–2017“.
- 1.2. Kõrgkooliõpikute programmis sätestatud toetusmeetmega seatakse eestikeelsete kõrgkooliõpikute loomise ja toetamise põhimõtted aastani 2027.
- 1.3. Kõrgkooliõpikute programmi laiem eesmärk on eestikeelse kõrghariduse kestmine ja areng. Programmi kaudu arendatakse eesti teaduskeelt, luuakse eestikeelset kõrghariduse õppevara ning võimaldatakse ja süvendatakse eestikeelse teadussuhtluse harjumust. Kõrgkooliõpikute programmi tegevustega väärtustatakse eesti teaduskeelt, hoitakse ringluses loodud terminivara ning toetatakse eesti keeles õpetamist kõrgharidustasemel.
- 1.4. Programmi sihtrühm on üliõpilased, õppejõud, teadlased ja erialaspetsialistid.
- 1.5. Kõrgkooliõpikute programmi kehtestamise ja ajakohastamise eest vastutab Haridus- ja Teadusministeerium.
- 1.6. Kõrgkooliõpik on tervikkäsitlus, mis esitab süstemaatiliselt ühe või mitme valdkonna ülevaatlikku sisu koos selleks vajalike eesti terminitega ning toetab kõrgkoolis õppimist.

2. Eesmärk ja toetamisepõhimõtted

- 2.1. Eesmärk on arendada eesti teadusterminoloogiat, väärtustada eesti keeles publitseerimist ning toetada eestikeelset õpet kõrghariduse I ja II astmel kvaliteetsete eestikeelsete kõrgkooliõpikute loomise kaudu.
- 2.2. Programmi eesmärgi saavutamist toetatakse kahe meetme kaudu:
  - 2.2.1. eestikeelsete kõrgkooliõpikute koostamine;
  - 2.2.2. kõrgkooliõpikute autorite tunnustamine.

2.3. Eestikeelsete kõrgkooliõpikute koostamine

- 2.3.1. Kõrgkooliõpikute loomiseks saavad toetust taotleda Eesti kõrgkoolid ning teadus- ja arendusasutused.
- 2.3.2. Toetatakse avalikkusele vabalt kättesaadavate elektrooniliste kõrgkooliõpikute loomist, et tagada nende lai levik. Programmi toetusel ilmuv õpik peab võimaldama õppetöös piiramatut taaskasutamist ning olema tasuta kättesaadav avalikult juurdepääsetavas repositooriumis.
- 2.3.3. Eestikeelsete kõrgkooliõpikute loomist toetatakse kümnes kõrgharidusstandardis loetletud õppevaldkonnas:
  - 1) haridus;
  - 2) humanitaaria ja kunstid;
  - 3) sotsiaalteadused, ajakirjandus ja teave;
  - 4) ärimine, haldus ja õigus;
  - 5) loodusteadused, matemaatika ja statistika;
  - 6) informatsiooni- ja kommunikatsioonitehnoloogiad;
  - 7) tehnika, tootmine ja ehitus;
  - 8) põllumajandus, metsandus, kalandus ja veterinaaria;
  - 9) tervis ja heaolu;
  - 10) teenindus.
- 2.3.4. Eestikeelsete kõrgkooliõpikute koostamist toetatakse avatud taotlusvoorude ja sihtotstarbeliste toetuste kaudu. Toetatakse nii originaalõpikute kui ka tõlkeõpikute koostamist.
- 2.3.5. Tõlkeõpikute koostamine ja viimistlemine toimub analoogselt originaalõpiku koostamise ja viimistlemisega. Lisaks tuleb toetuslepingu sõlmimisel esitada tõlke litsents, milles on kirjeldatud kõiki õpiku tõlkimise, väljaandmise ja kasutamise tingimusi.
- 2.3.6. Igal aastal toetatakse kuni kümne kõrgkooliõpiku loomist.
- 2.3.7. Trükikulude katmist ei toetata.
- 2.3.8. Taotluste hindamisel lähtutakse ennekõike taotluste sisulisest tasemest ning vastavusest toetamis põhimõtetele, arvestatakse kõrgkooliõpiku kasutatavust nii õppetöös kui ka käsiraamatuna laiema lugejaskonna poolt ning selle rolli eestikeelse teadussõnavara arendamisel ja kinnistamisel.

2.4. Parimate kõrgkooliõpikute autorite tunnustamine

- 2.4.1. Parima eestikeelse kõrgkooliõpiku konkursi eesmärk on tunnustada kõrgkooliõpikute koostajaid.
- 2.4.2. Konkursile võivad hinnatava aasta jooksul ilmunud eestikeelseid kõrgkooliõpikuid esitada kõik soovijad (k.a õpiku autor või tõlkija).
- 2.4.3. Konkursile saab esitada vaid selliseid eestikeelseid kõrgkooliõpikuid, mis on tasuta avalikult kättesaadavad.

3. Programmi rahastamine, juhtimine ja elluviimine

3.1. Rahastamine

- 3.1.1. Kõrgkooliõpikute programmis kokku lepitud tegevusi rahastab Haridus- ja Teadusministeerium riigieelarvest keeleprogrammi kaudu.
- 3.1.2. Kõrgkooliõpikute programmi iga-aastane eelarve jaguneb järgnevalt:
  - 1) õpikuprojektideks ette nähtud toetused;
  - 2) parimate õpikute autorite tunnustamiseks ette nähtud toetused;
  - 3) haldamiskulud.

3.2. Juhtimine

- 3.2.1. Programmis kokku lepitud tegevuste täitmist suunab kuni üheksaliikmeline juhtkomisjon, mille koosseisu kinnitab haridus- ja teadusminister.
- 3.2.2. Juhtkomisjoni kuuluvad ministeeriumi esindajad ja vajadusel teised osapooled.
- 3.2.3. Juhtkomisjonis tehtavate toetusettepanekute aluseks on valdkondlike ekspertide hinnangud.
- 3.2.4. Juhtkomisjon:
  - 1) valib valdkondlike ekspertide ettepanekute alusel toetatavad projektid ja auhinnasaajad;
  - 2) teeb rakendusüksuse juhile ettepaneku kinnitada toetatavad projektid ja auhinnasaajad;
  - 3) teeb ettepanekuid eestikeelsete kõrgkooliõpikute loomise toetamise põhimõtete muutmiseks või arendamiseks.

3.3. Elluviimine

- 3.3.1. Programmi tegevusi korraldab ja viib ellu Haridus- ja Teadusministeeriumi kinnitatud **rakendusüksus**, kes juhindub oma töös siinses toetusmeetmes kirjeldatud eestikeelsete kõrgkooliõpikute loomise toetamise põhimõtetest ning juhtkomisjoni ettepanekutest.
- 3.3.2. Rakendusüksus:
  - 1) korraldab avatud taotlusvoorud, auhinnakonkursid ja taotluste hindamise;
  - 2) vahendab sihtrühmadele ja avalikkusele teavet toetamisepõhimõtete kohta;
  - 3) kaasab taotluste hindamisse valdkondlikud eksperdid;
  - 4) sõlmib lepingud kõrgkoolide, autorite, ekspertide ja retsensentidega.
- 3.3.3. Rakendusüksusel on juhtkomisjoni ettepanekutest lähtuvalt õigus algatada muid avatud taotlusvoore või anda sihtotstarbelist toetust.
- 3.3.4. Valdkondlikud eksperdid:
  - 1) hindavad projektitaotlusi ja parima kõrgkooliõpiku auhinna kandidaate;
  - 2) korraldavad õpikukavandite retsenseerimise;
  - 3) korraldavad õpiku käsikirjade retsenseerimise.

3.4. Kõrgkooliõpikute programmi eesmärkide täitmist hinnatakse toetusperioodi (2018–2027) keskel ja lõpus.

4. Tingimused kõrgkooliõpiku koostamise toetuse taotlemiseks

4.1. Taotlusvooru korraldab rakendusüksus programmi „Eestikeelsete kõrgkooliõpikute loomise toetamise põhimõtted 2018–2027“ raames.

4.2. Rakendusüksus kuulutab taotlusvooru välja oma kodulehel ning teiste infokanalite kaudu. Taotluste esitamise tähtaeg on hiljemalt kaks kuud pärast taotlusvooru väljakuulutamist. Konkursil osalemiseks tuleb väljakuulutatud tähtajaks esitada taotlus ENTU keskkonnas: <https://eki.entu.ee/>.

4.3. Toetust saavad taotleda Eesti kõrgkoolid koos õpiku autori(te)ga. Taotlus peab olema koostatud kõrgkooli ja autori(te) koostöös.

4.4. Taotlus tuleb esitada eesti keeles.

4.5. Taotlusi saab esitada kõigis kõrghariduse õppevaldkondades. Eelistatud on õpikud, mida on võimalik kasutada ka haridustaseme üleselt (nt üld- või kutsehariduses) ning mis on innovaatilised.

4.6. Kõrgkooliõpiku koostamise projekt sisaldab järgmisi etappe:

- 1) käsikirja koostamine;
- 2) tervikliku käsikirja retsenseerimine;
- 3) retsensioonide põhjal muudatuste tegemine;
- 4) keeleteoimetus, küljendamine ja kujundamine;
- 5) avaldamine, sh veebis.

4.7. Taotlus koos lisadega peab sisaldama:

4.7.1. õpiku pealkirja (tõlkematerjali korral tuleb näidata, kas tõlke litsents on omandatud või omandamisel ning kes on originaali litsentsi omanik);

4.7.2. selgitust, milline on õpiku vajalikkus ning mil määral sarnaneb õpik teiste sama valdkonna õpikute ja muude materjalidega (nii Eestis kui ka välismaal avaldatud materjalid);

4.7.3. selgitust õpiku koostajate kompetentsi kohta valdkonnas (tõlkeõpiku puhul ka lähteteose autori(te) kohta);

4.7.4. õpiku võimalike sihtrühmade (konkreetsed erialad, õppekavad) kirjeldust;

4.7.5. ajakava (vt p 4.6.);

4.7.6. sisukorda ja õpiku laiendatud kava (st peatükkide lühikirjeldusi ja kavandatavat mahtu) (lisana), milles

- kirjeldama peaks peatükkide plaanitavat struktuuri (sissejuhatus, sisuosad, küsimused, ülesanded, lisamaterjalid jm). Seejuures peaks selgitama asjakohaste digitaalsete lahenduste (nt videod, interaktiivsed lahendused) kasutamise plaani;
- iga peatüki lühikirjeldus peaks kajastama vähemalt kolme teemat, mida peatükis käsitletakse, sh alapeatükkide teemasid. Võimaluse korral võiks nimetada peatüki ja alapeatükkide kavandatav(ad) autor(id) ning selgitada nende kompetentsi valdkonnas;

- 4.7.7. ühte sisupeatükki (lisana), tõlkeõpiku korral ühe sisupeatüki tõlget koos originaaltekstiga;
  - 4.7.8. eelarve lahtikirjutust (sh kõrgkooli omaosalus);
  - 4.7.9. selgitust, kuidas tagatakse elektroonilise õpiku kättesaadavus (nt vorm, püsiv ligipääs);
  - 4.7.10. lühidat vabas vormis kaaskirja, milles kõrgkool kinnitab, et toetab taotluse esitamist (lisana). Kaaskirja peab allkirjastama kõrgkooli asjakohane allkirjaõiguslik esindaja.
- 4.8. Taotlusmaterjale hinnatakse järgmiste aspektide põhjal:
- 4.8.1. autorite kompetents;
  - 4.8.2. kavandatava õpiku sobivus kõrgkoolis kasutamiseks;
  - 4.8.3. vajalike teemade esindatus, kavandatava käsikirja osade mahulised suhted;
  - 4.8.4. näitlikkus ja ülevaatlikkus;
  - 4.8.5. kavandatava õpiku seostamine muu samal teemal olemasoleva materjaliga (viited kirjandusele, veebilehtedele);
  - 4.8.6. keelekasutus (k.a terminoloogiline täpsus);
  - 4.8.7. kavandatava õpiku ajakohasus, võrdlus teiste samateemaliste kodu- ja välismaiste õpikutega;
  - 4.8.8. õpiku kui õppimist ja õpetamist toetava õppevara terviklik lahendus;
  - 4.8.9. asjakohaste digitaalsete lahenduste (nt videod, interaktiivsed lahendused jne) kasutamise plaan kavandatavas e-õpikus.
- 4.9. Taotlusi hindavad valdkondlikud eksperdid, retsensendid ja juhtkomisjoni liikmed, kes ei ole kasusaajana taotlusega seotud.
- 4.10. Hindamis- ja valikuprotsess on järgmine.
- 4.10.1. Taotlused edastatakse valdkondlikele ekspertidele, kes edastavad kavandid retsensentidele.
  - 4.10.2. Retsensendid esitavad ekspertidele retsensioonid ja ettepanekud toetamise kohta.
  - 4.10.3. Iga valdkonna eksperdid pingereastavad retsensentide arvamustele toetudes taotlused ning valivad ja esitavad juhtkomisjonile kuni kaks taotlust.
  - 4.10.4. Juhtkomisjon valib esitatud taotluste hulgast välja kuni kümne õpiku taotlused. Juhtkomisjon lähtub toetuste eraldamise aruteludes taotlustest ja ekspertide hinnangutest, kuid on otsuste tegemisel vaba.
- 4.11. Puudulikke taotlusi läbi ei vaadata. Valeandmete esitamise või plagiaadikahtluse korral lükatakse taotlus tagasi. Juhtkomisjon ja rakendusüksus ei kohustu selgitama taotluse heakskiitmise või tagasilükkamise põhjusi.
- 4.12. Toetuse saajad ja toetussummad otsustatakse kuue kuu jooksul alates taotluste esitamise tähtajast.
- 4.13. Toetuse saajaid informeeritakse e-posti teel ja avalikustatakse rakendusüksuse kodulehel.

- 4.14. Rakendusüksus sõlmib autori ja kõrgkooliga kolmepoolse lepingu õpiku koostamiseks ja levitamiseks. Lepinguga määratakse toetuse kasutamise periood, poolte õigused ja kohustused, riikliku toetuse summa, õpiku koostamise, retsenseerimise ja autoriõiguse tingimused jmt.
- 4.15. Toetuse saaja esitab projekti lõppedes sisu- ja kuluaruande. Aruanne tuleb esitada hiljemalt 30 päeva jooksul pärast toetuse perioodi lõppu. Aruanne tuleb esitada [elektrooniliselt taotluskeskkonnas ENTU](#). Aruande esitamata jätmisel kõrgkooli uusi taotlusi ei toetata.
- 4.16. Kui õpikut ei koostata või koostamisprotsess lükkub edasi, tuleb sellest koordineerijale kohe teada anda.